

panelið

Skommin og vælferðin

Tað er ein vanlig uppfatan millum manna, at vit liva í einum vælferðarsamfelagi, at vit hava eitt samfelag, hvar eingin liðir neyð, og hvar vit eru solidarisk við tann, sum kemur illa fyri.

Men kortini er nakað, sum bendir á, at henda myndin av samfelagi okkara ikki er so vøkur, sum vit vanligja plaga at málá hana.

Hin 21. juli hevði Sosialurin eina frásøgn frá einum tíðinda-fundi ella hoyring í Havnar Arbeidsmannafelagi. Av hesari frásøgn gekk tað m.a. fram, at

- 1) ein arbeidsmaður, sum verður sjúk, einki oyra fær, fyrr enn triggjar vikur eru farnar.
- 2) ein arbeidsmaður, sum verður sjúk, í styttri ella longri tíð, ósvitiliga kemur í peningaligt ófori, og at tað serliga er skatturin, sum tyngir.

At her er nakað spinnandi galið, nakað, sum illa hóskar við eitt vælferðarsamfelag, mugu oll duga at siggja. Meira loðið er, at ein so álvarsamur spurningur ikki upptekur okkum meira, enn hann higartil hevur gjørt. Fyri tey flestu, starvsfólk ella fiskimenn, er tað jú ein sjálvsagdur rættur og nakað heilt náttúrligt at taka imóti sjúkralon frá fyrsta sjúkragedi.

Í sjálvum sær kann hesin spurningur ikki vera serliga ringur at greiða. Ein sjúkralonarskipan við einum innbygdum skattalætta, má kunna setast í verk uttan stórvegis umsit-ingarlígt stríð.

Ein sjúkralonarskipan fyri arbeidarar fer heldur ikki at spreingja nakra figgjaraetlan, tí hava vit ráð til at forera milliónir til teir feitastu skattgaldararnar gjøgnum okkara sera humanu avskrivningar- og frádráttarreglur, so hava vit eisini ráð til heilt upplagdar sosialar ábøtur.

Hvi hendir einki?

Men eftir stendur so spurningurin, hvi einki hendir við hesum.

Svarið liggur í tí slagi av samfelag, sum vit hava, og í tí politikki, sum arbeidarafeløgin føra ella ikki føra. Føroyar eru eins og onnur borgarlig demokrati eitt gjøgnumført tekno-

kratiskt og bureaukratiskt samfelag.

Eitt, sum eyðkennir hetta samfelag, er, at teir, ið stýra, politikkarar og embættismenn, hava lítið ella einki samband við ta fjøld, sum teir eru settir yvir. Hetta gongur týðuliga fram av tí, teir siga og gera — mest týðuliga av tí, teir ikki gera.

Einn fylgja av hesum systemi er, at teir bólkur, sum duga best

er síður í Tinganesi. Aðrir samfelagsbólkar verða vanligt pent eftirspurdur, tá teirra viðurskipt verða viðgjord har.

Samstundis mugu vit eisini minnst til, at tað hóast alt er avmarkað, hvussu langt eitt landstýri kann ganga, veri tað so vælmeinandi, sum tað vera vil, tí til dømis ein sjúkralonarskipan vildi væl verið óhugsandi, uttan at arbeidsgevarin skuldi latið nakað.

Tað er líkasum, at Martin gloymir, at arbeidsgevarin, kapitalurin um ein vil, eisini er ein partur í øllum hesum. Hann man vera ein maktfaktor, sum sjálvstak vælmeinandi og rætt-hugsandi sosialráðharri ikki sleppur uttan um. Hann má fyrst spyrja, um tann økonomiski valdsharrin kundi hugsað sær at verið við til at gjalda. Sigur hann ja, er tað gott, sigur hann nei, er tað minni gott, og sosialmálaráðharrin og samgongans hansara má so senda rokn-ingina víðari til tann longu hart-plagaða skattgaldaran úr arbeidara- og miðalstættini.

Spurningurin tengdur saman við arbeidarafeløgin

Við hesum eru vit við tað, sum varð sagt í byrjanini av hesi grein: hetta, at spurningurin, sum Martin hevur reist (og væl veri honum fyri tað!), eisini er nær tengdur saman við arbeidarafeløgin, teirra struktur og politikk.

At pástanda, at arbeidara-fjöldin hevur maktina í tí kapitalistiska demokratium, er so mikið sagt. Sagan visir jú, at har fjöldin á friðarligan og fullt demokratiskan hátt kemur til ræðið, verður alt tað militera valdstólið, sum økonomisku valdsharrarnir ráða yvir, sett imóti fjöldini. Urslitið kenna vit frá Chile, Dominikanska lýðveldinum, Uruguay o.s.fr.

Hinvegin hava arbeidarafeløgin í tí kapitalistiska samfelagnum, um tað sum okkara nevnr seg demokratiskt, nøkur góð og sterk amboð, sum innan fyri ávis mark kunn nýtast til at vinna arbeidarafjöldini toluliga mann-sømlig kor.

Martin og kammarátar hansara mugu gripa í egnan barn og viðganga, at ein partur av ábyrgdini fyri t.d. ein manglandi sjúkradagspengaskipan liggur hjá arbeidarafeløgunum sjálvum.

Kortini tykjust feløgin at vera heilt máttleys av ótta fyri at vera politisk, og tí tykjust feløgin ikki at skilja, at soleiðis, sum hetta samfelag nú er háttað upp á gott og ilt (tá serliga gott) kann einginveruliga bota um korini hjá arbeidarunum uttan arbeidararnir sjálvir. Úr erva koma ongar ábøtur uttan tær, tit sjálvir kroysta politikkarar og arbeidsgevarar til.

Hetta krevur nógv stórri virksemi frá arbeidarafeløgunum, enn tey vísa í dag. Hetta krevur samarbeiði millum ymisk feløg, fakpolitiska medvitsku, skúling í fakpolitikki og eitt veldigt organisatiónsarbeiði — og nógv-an pening.

Tað er sjálvandi bæði ov lætt og ov framligt av einum skúlalærara at siga arbeidarunum, hvat rætt er, men eg haldi meg vita, at ein partur av arbeidarafjöldini tekur undir við hesum. Martin hevur jú sjálvur givið bóltin um, og ein meiningin við tí má væl vera at fáa eina debatt í lag.

Nú skal hetta ikki takast sum eitt álöp á føroysku arbeidararørsluna. Hon hevur nú háltv-hundrað ár á baki og kann vísa á eitt stórt og miðvist arbeidi fyri at bota um viðurskiptini hjá fjöldini. Men nú er líkasum komin ein steður í, og gamla-árskvöld kann ofta vera ringt at skilja imillum løntakarar øðrumegin og arbeidsgevarar og reidarar hinumegin. Hetta kemur kanska av, at vit eru eitt friðarfólk, og tað er jú bara dæmligt. Tað stendst kanska eisini av, at vit eru orkmyld av vælstandinum, sum alto so kortini hevur sínar skuggasiður.

Arbeidarafeløgin mugu velja part

Niðurstøðan má vera, at arbeidarafeløgin mugu velja part. Vilja tey framvegis standa passiv, óvirkin og harvið styðja teir bólkur, sum kalla tað ómoralskt at veita arbeidarum sjúkralon (samb. Dagblaðið 30/4-76, leiðarini) ella gerast væl meira virkin enn nú.

Velja feløgin at gerast meira virksom á øllum økjum, so liggur eitt stórt arbeidi fyri. Hetta verður hart hoyggj at draga. Í øðrum demokratium hava tey eina standandi samfelagsdebat í pressu og útvarpi, har arbeidararnar eru ein fastur týðandi táttur. Slikt er ókent hjá okkum.

Okkara pressa — líka frá teimum kvalmandi myndabløðunum til tað turrgebla útvarpið — er kemiskt reinsað fyri samfelagsdebat. Í staðin visir hon okkum eina verð, har allar proportionir eru rangvøgar. Tíðindafundurin hjá Havnar Arbeidsmannafelag, ið snúi seg um tveir av teimum opinbart dagligu sorgarleikum, sum fara fram í arbeidaraheimum, varð bert refereraður í einum bláði.

Men tað er sjálvandi ikki so spennandi sum ambassadorar, fótbóltsdystir, politikkarafæðir og almennar veitslur, har politikkarar, embættismenn og the upper ten eta og drekka fyri fólksins pengar. Eitt gott er tá við hesum: vit sleppa at lita inn í ein heim, har skommin er óhøvdad.

Joannes Dalsgaard, Froðba

viðmerkingar

Um ringa lagið hjá 14. september í samband við, at blaðið er boðið við til upplýsingarfund um EF, skrivur Dimmalætting:

Sagen er jo den, at hverken det pågældende blaseller nogen af de politikere, som det er beskikket til at støtte, nogensinde har gjort den ulejlighed at sætte sig ind i, hvad EF egentlig står for. Man har væltet den ene skraldebøtte efter den anden over EF, men hvorfor dette er blevet gjort, ved hverken bladet eller de politikere, det støtter. De vil simpelthen vide noget ide eller detaljer.

Dagblaðið fylist á ta dýru byggingina og kallar hana fyri alment frossari og sosialistiskan óvana:

Umfram at ellisheimi í Havn er nakað nútímansgjort, er lítið at gleðast yvir um hetta tiltakið. Uppbyggingurin kostar um 2 mill. kr. og kann hýsa 10 fólkum. Myndugleikar okkara hava skyldu til at víðurkenna, at alt alment byggjari, serliga til sosial og útbúgvingarlígt endamá, er farið yvir um ørvitismarkíð kostnaðarlíga. Kann nakar vera kentur við ein bygning til 10 eldri fólk, sum kostar 2 mill. kr.? Hetta merkir 200.000 200.000 kr. fyri hvørt og er skilaleyst oysl við almennum hart skattaðum pengum.

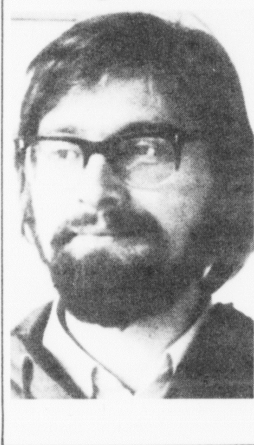
Umenn neyvan í Havn so tó úti á bygd fær ein maður síni meðalstóru hús upp fyri 200.000 kr., um hann ger nakað sjálvur.

Tað gongur upp fyri alt fleiri, at kostnaðurin av at tryggja javnaðarørsluni atkvøður sínar millum alskyns starvsfólk innan sosialforsorgina er ov dýrur. Ellisheim til 10 fólk fyri 2 mill. kr. er nýggjasta dómi um sosialistiskar óvanar, sum sjálvt danir eru í holt við at leggja av.

Ahugavert er at samanbera kostnaðin av hesum byggjari við t.d. tað hotelli, við øllum henteiknum til 60 gestir, sum Flogfelagið byggir vesturi í Vágum fyri átlandi 5 mill. kr. ella minni enn helvt av ellisheimskostnaðinum fyri hvørt seingjarplásið.

Vónandi lata fólk sær íki bjóða stórt longur hetta almenna frossarið, sum vit nú hava fingið seinasta himmal-rópandi dómi um úti við Debessartroð.

I dag:

at organisera seg, sum kenna systemið og tess marghátligu sniðgotur, teir, sum duga at leggja trýst á rætta stað til røttu tíð, teir fáa síni krøv framd. Hini verða við sviðið soðið. Hesi eru oftast tey veiku, tey gomlu og tey brekaðu ella sum nú í okkara syrgiliga dómi arbeidarafjöldin.

Alt hetta hevur lítið við demokratiska vælferðarsamfelagið at gera, tí tað, sum skuldi eyðkent hetta, er júst tann treytaleysi solidariteturin við hvørjum einasta limi av samfelagnum, sum kemur í trongstöðu. Samfelagsskipanin er vorðin ein keipumynd av tí, sum hon skuldi verið.

Martin Kúrberg krevur við fullum rætti, at arbeidarafeløgin verða tikið upp á ráð, hvørja ferð sosialar lógir verða viðgjordar í Tinganesi. Hetta er jú eitt heilt rimiligt krav, og vit mugu undrast yvir, at hetta ikki

Goymslumaður

Søkt verður eftir manni til goymslu okkara. Maðurin má hava tað stóra koyrikortið, tá hann skal kunna avloysa bilforara.

Tann rætti maðurin kann rokna við varandi arbeiði.

Nærri upplýsingar fáast við at venda sær til skrivstovu okkara.

Pf. Esso
Tlf. 11133